

Afgørelser – Reg. nr.: 06287.00

Fredningen vedrører: Tange Sø

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet   09-08-1979

Fredningsnævnet   03-01-1977, 19-05-2014

Kendelser

Deklarationer

OVERFREDNINGSNÆVNET>

9/8-1979

År 1979, den 9. august, afsagde overfredningsnævnet følgende

k e n d e l s e

i sag nr. 2340/77 om fredning af Tange sø med omliggende arealer i Ribe kommune.

Fredningsnævnet for Ribe amts fredningskreds afsagde den 31. januar 1977 kendelse om fredning af Tange sø med omliggende arealer, ialt ca. 6.200 m², hvoraf søen omfatter ca. 2.500 m².

Sagen er rejst af Danmarks Naturfredningsforening, og ved fredningen tilsigtes det navnlig at opretholde søens økologiske balance til varetagelse af de undervisningsmæssige interesser, som området frembyder.

Arealerne, der er omfattet af fredningsnævnets kendelse, tilhører Ribe kommune og 4 private ejere, som af fredningsnævnet har fået tilkendt erstatninger med ialt 16.500 kr.

Fredningsnævnets kendelse er indbragt for overfredningsnævnet af ejeren af ejendommen matr.nr. 117 u, Østermade, med påstand principalt om udtagelse af fredningen, subsidiært om begrænsning af fredningen til alene at omfatte søarealet og om forhøjet erstatning herfor.

I sagens behandling har deltaget 5 medlemmer af overfredningsnævnet.

Efter besigtigelse af arealet og møde med interesserede myndigheder m.v. har overfredningsnævnet med 4 stemmer mod 1 besluttet i det væsentlige at tiltræde fredningen. Mindretallet har stemt for, at fredningen kun burde omfatte søen, eventuelt med anlæg af en sti langs søens østbred.

Overfredningsnævnets stadfæstelse af fredningsnævnets kendelse sker med følgende ændringer:

Fredningens geografiske udstrækning:

Fredningen af landarealerne på matr.nr. 117 u, Østermade, begrænses til en 2 m bred bræmme langs søens kant.

Fredningens indhold:

Forbudet mod sivskæring og bestemmelserne om påtaleret ophæves. Der tillægges ikke almenheden ret til færdsel på de fredede landarealer under matr. nr. 117 u, Østermade. Adgangen til at foretage naturpleje tillægges fredningsmyndighederne.

Fredningsbestemmelserne er herefter:

1. Området må ikke bebygges, og der må ikke opstilles skure, master, transformstationer eller andre skæmmende indretninger.
2. Området må ikke opdyrkes og afvandes.
3. Søen må ikke tilføres spildevand, ligesom der inden for området ikke må anvendes herbicider og insekticider eller nogen former for gødningsstoffer.
4. Der må ikke foretages terrænændringer.
5. Området må ikke anvendes til henkastning af affald, ligesom der ej heller må henstilles udrangerede biler og landbrugsmaskiner.
6. Området skal være tilgængeligt for almenheden på de med skråskravering på vedhæftede kort angivne landarealer. Vandfladen skal kun være tilgængelig fra landarealer, hvortil offentlig adgang er tilladt.
7. Området må ikke tilplantes med træer og buske. Inden for området skal det være fredningsmyndighederne tilladt uden udgift for lodsejerne at foretage naturpleje for på den mest hensigtsmæssige måde at opretholde en ønsket naturtilstand.

Erstatningerne:

Overfredningsnævnet har kunnet tiltræde de erstatningsbeløb, som fredningsnævnet har tilkendt de ikke-ankende ejere, og har opnået enighed med den ankende ejer om en nedsættelse af den tilkendte erstatning. Den samlede erstatning i anledning af fredningen udgør herefter 13.000 kr. med renter, hvortil kommer et uforrentet omkostningsbeløb på 500 kr.

Af det samlede beløb udreder Ribe kommune 500 kr. med renter, jfr. naturfredningslovens § 33, stk. 3, i dagældende affattelse, medens resten udredes med tre fjerdedele af statskassen og en fjerdedel af Ribe amtskommune-

H e r e f t e r b e s t e m m e s :

Den af fredningsnævnet for Ribe amts fredningskreds afsagte kendelse af 31. januar 1977 om fredning af Tange sø med omliggende arealer stadfæ-

stes med de af foranstående følgende ændringer og således, at kendelsen hviler på dele af følgende ejendomme: matr.nr. 117 ao, 117 cv, 117 i og 117 u, Østerma-
de under Ribe jorder, samt matr.nr. 1 a, Tange under Ribe jorder.

P. O. V.

Bendt Andersen
overfredningsnævnets formand

Kortbilag hørende til

OVERFRÆDNINGSNÆVNETS

kendelse i sag nr.: **2340/77**

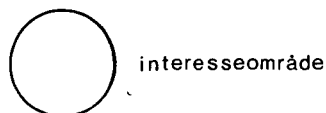
Grundkort udarbejdet den:

Sted: **F P U , Ribe**

Rettelser, tilføjelser m. v.
af/dato **sept. 1977**

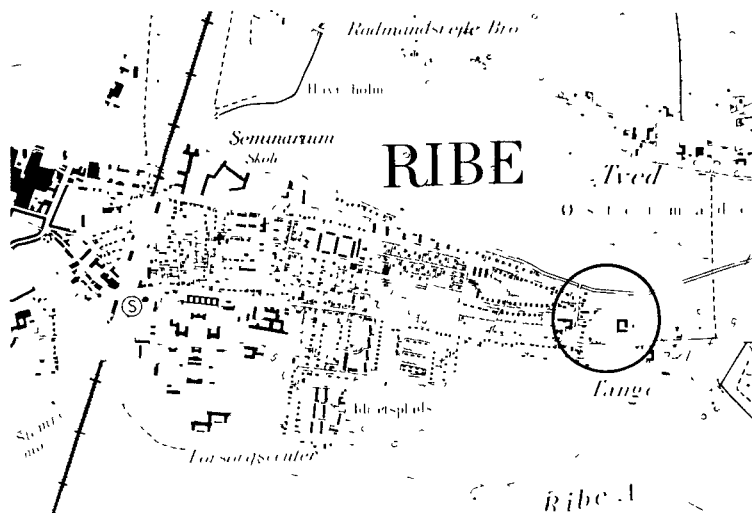
OVERSIGTSKORT 1:25.000

SIGNATURFORKLARING :

interesseområde

REPRODUCERET AF
FREDNINGSPLANUDVALGET FOR RIBE AMT
MED TILLADELSE (A. 618/70) AF
GEODÆTISK INSTITUT

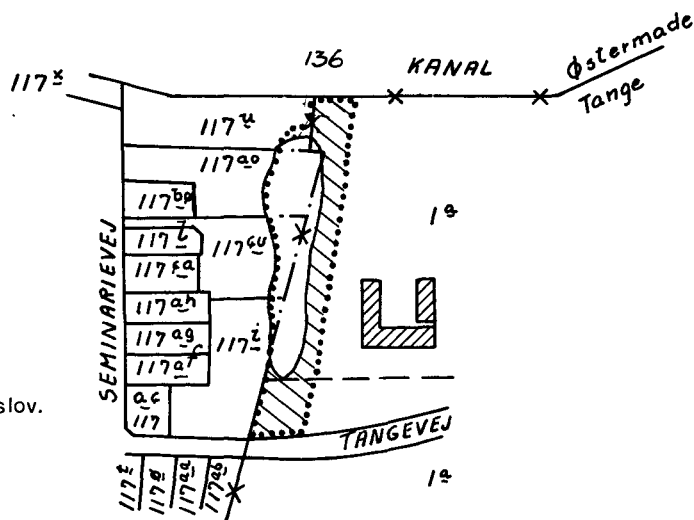
DETAILKORT 1:4.000

SIGNATURFORKLARING :

..... grænse for fredning

//// areal, hvor offentligheden har adgang

--- byggelinie i henhold til naturfredningslov.

KORTBILAG VEDR. FREDNING AF TANGE SØ Dele af Tange og Østermade, Ribe jorder, Ribe kommune

UDARBEJDET AF: J E , H.F.L

ÆNDRET AF :

RIBE, D. : SEP. 77

H. Rasmussen

J.NR.: 54571-2-3-76

PLAN NR.:

MALF.: 1: 25.000
1: 4.000

I

FREDNINGSPLANUDVALGET FOR RIBE AMT

FREDNINGSNÆVNET>

31/1-1977

KORT 1112 I NV RIBE

U d s k r i f t

a f

forhandlingsprotokollen for fredningsnævnet

for

Ribe amts fredningskreds.

---ooOoo---

År 1977 den 31. januar blev i sag

J. nr. 213/1976

Fredning af Tange sø, dele af

Tange og Østermade, matr. nr.

117 u, 117 ao, 117 cv, 117 i,

Østermade, samt 1 a Tange under

Ribe Jorder,

afsagt sålydende

K E N D E L S E :

I. Fredningssagen.

Ved brev af 17. juni 1976 til fredningsnævnet for Ribe amts fredningskreds rejste Danmarks Naturfredningsforening fredningssag for Tange sø, samt dele af Tange og Østermade under Ribe Jorder.

I begæringen har Danmarks Naturfredningsforening til støtte for sit andragende nærmere anført:

".....

Tange sø er af en særegen biologisk kvalitet, der kun i meget ringe omfang findes repræsenteret på egnen, idet den indeholder et meget bredt spektrum indenfor såvel ferskvandsflora som ferskvandsfauna. Begrundelsen for nærværende fredningssag er de undervisningsmæssige interesser området frembyder. Dette i forbindelse med den ret store koncentration af skoler og læreanstalter i Ribe gør, at det ud fra et pædagogisk synspunkt er af den allerstørste betydning, at biotopen sikres for fremtiden imod forstyrrelse. Danmarks Naturfredningsforening har skønnet det nødvendigt at beskytte denne for læreanstalterne i Ribe så betydningsfulde lokalitet, idet den grænser umiddelbart op til et i øvrigt ekspanderende bysamfund.

Formålet med fredningen er at sikre søens status quo, således at den også i fremtiden kan anvendes til studier og demonstration af biologi....."

Fredningssagen omfatter helt eller delvis følgende matrikelnumre:

Matr. nr. 117 u, 117 ao, 117 cv og 117 i, Østermade under Ribe Jorder, samt 1 a Tange under Ribe Jorder.

Fredningspåstanden skal sikre en tilstandsfredning af samtlige de af påstanden omfattede arealer.

Danmarks Naturfredningsforening har imidlertid imødekomme

et ønske om at flytte fredningsgrænsen, der går meget tæt på gården, beliggende på matr. nr. 1 a Tange under Ribe Jorder, mod vest, således at cirka 0,3 ha udgår af fredningsforslaget. Endvidere har foreningen foretaget en ændring af påstandens pkt. 6 og 7.

Naturfredningsforeningens endelige påstand er sålydende:

".....

1. Området må ikke bebygges, og der må ikke opstilles skure, master transformerstationer eller andre skæmmende indretninger.
2. Området må ikke opdyrkes og afvandes.
3. Søen må ikke tilføres spildevand, ligesom der indenfor området ikke må anvendes herbicider og insekticider eller nogen former for gødningsstoffer.
4. Der må ikke foretages terrænændringer.
5. Området må ikke anvendes til henkastning af affald, ligesom der ej heller må henstilles udrangerede biler og landbrugsmaskiner.
6. Området skal være tilgængeligt for almenheden på de med skråskravering (på det sagen medfølgende kort) angivne landarealer. Vandfladen skal kun være tilgængelig fra landarealer, hvortil offentlig adgang er tilladt.
7. Området må ikke tilplantes med træer og buske. Indenfor området skal det være tilladt med de påtaleberettigedes samtykke uden udgift for lodsejerne at foretage naturpleje for på den mest hensigtsmæssige måde at opretholde en ønsket naturtilstand. Der må ikke foretages sivskær uden de påtaleberettigedes samtykke.
8. Påtaleret tillægges Fredningsnævnet for Ribe amt og Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningsnævnet består under behandlingen af denne sag af formanden, dommer Poul Buch, Varde, suppleanten for det amtsrådsvalgte medlem, vurderingsformand Aksel Jørgensen, Vejen, samt suppleanten for det lokale medlem for Ribe kommune, praktiklærer,

fr. Lise Pindborg, Ribe.

Bekendtgørelse om den rejste fredningssag blev indrykket i dagbladet "Vestkysten" den 28. juni 1976, i Statstidende den 29. juni, samt i "Avisen for Ribe og Opland" den 1. juli. Tilsvarende meddelelse blev tilstillet lodsejere den 6. juli ved anbefalet brev. Indkaldelse til det forberedende møde den 13. september 1976 blev bekendtgjort i Statstidende og dagbladet "Vestkysten" den 28. august, ligesom meddelelse herom den 23. s.md. blev tilstillet lodsejere og andre rettighedshavere ved anbefalet brev.

Der har i sagen været afholdt møde med lodsejere den 13. september og den 15. november 1976.

På mødet den 13. september 1976 motiverede fuldmægtig Anders Kornum, Danmarks Naturfredningsforening, den rejste fredningsbegøring og bemærkede, at sagen ikke skal stå alene, men må ses i sammenhæng med to ~~andre~~ sager, der er rejst i området. Det drejer sig ikke først og fremmest om biologiske sjældenheder, men alligevel om områder, der skønnes velegnede til undervisningsformål. Sådanne områder bliver med den stigende opdyrkning stadig sjældnere, hvorfor det er påkrævet at søge de nævnte fredninger gennemført. Man har tidligere forsøgt at gå gennemført frivillige fredninger, hvilket imidlertid ikke er lykkedes.

De interesserede undervisningsanstalter er Wittenberg-skolen, Valdemar-skolen, Ribe Statsseminarium og Ribe Katedralskole, fra hvilke der foreligger erklæringer om fredningernes ønskelighed.

For Ribe kommune fremsatte udvalgsformand Jens Lauridsen en række kritiske bemærkninger vedrørende andragendet. Han gjorde således gældende, at det ikke er rigtigt, når det i begøringen fremhæves, at fredningen grænser umiddelbart op til et ekspanderende bysamfund, idet udviklingen i denne del af byen er afsluttet.

Fremdeles efterlyste han oplysninger om, hvorvidt de pågæl-

dende undervisningsanstalter overhovedet benytter det areal, der ønskes fredet, idet dette ikke fremgår af de indhentedede erklæringer.

Herudover ønskede han nærmere oplyst, i hvilket omfang der skal tilstedes almenheden adgang til det fredede område, herunder hvorvidt det er tanken, at folk skal kunne "joske" ned gennem haverne, hvilket selvsagt må have betydning, når lodsejerne og kommunen skal opgøre deres erstatningskrav.

Jens Lauridsen fremhævede endvidere, at fuldmægtig Kornum har udtalt, at der ikke er tale om nogen biologisk sjældenhed, og dette i forbindelse med, at man efter by- og landzone-loven kan styre udviklingen behørigt i området, har bevirket, at Ribe kommunalbestyrelse ikke mener, at det er nødvendigt at gennemføre en frædningssag. Dette betyder dog ikke, at Ribe kommune som planlægningsmyndighed har noget imod at bevare det pågældende område imod ødelæggelse.

Lektor Lennart Edelberg bemærkede for Antikvarisk Samling, at der må siges at eksistere en skjult fredningsforpligtelse vedrørende det pågældende område i den lovpåbudte pligt til at sikre jordfaste fortidsminder, idet man har begrundet formodning om, at den ældste kendte skvatmølle i Danmark har ligget for enden af Tange sø, der på den måde har fungeret som en mølledam. Der må derfor siges at være vigtige dateringsmuligheder i en evt. udgravning i området, hvilket bør sikres gennem fredning.

For fredningsplanudvalget bemærkede landinspektør Hr. P. P. P. at fredningsplanudvalget endnu ikke har taget endelig stilling til den indbragte begæring, men formentlig næppe vil have noget mod denne at erindre.

Lektor Lennart Edelberg bemærkede, at både Katedralskolen og Seminariet i undervisningsøjemed foretager regelmæssige forsøg

i området, ligesom eleverne udarbejder specialer, der vedrører området, og har løbende akvariestudier med hensyn til den økologiske balance i søen. Indsamlingerne foregår normalt særligt i oktober og november måneder. Der findes i Tange sø organismer, som for eksempel den såkaldte Volvox, der er en lokal sjældenhed, som er nødvendig i undervisningen.

Fuldmægtig Anders Kornum bemærkede, at der ikke foreligger planer om at give almenheden adgang til at færdes over andre arealer, end dem, der påstås fredet. Det drejer sig først og fremmest om at frede søen, der har den store undervisningsmæssige interesse. Grænsen for fredningen er trukket meget snævert. Danmarks Naturfredningsforening har rejst sagen efter opfordring fra lokalkomiteen. Færdselsretten kan såfremt dette ønskes begrænses til en ganske smal bræmme langs østsiden.

Ved brev af 11. november 1976 har fredningsplanudvalget blandt andet udtalt følgende:

".....

Området er beliggende i fredningsinteressesone I, og er ikke omfattet af beskyttelses- eller byggelinier i henhold til naturfredningsloven.

Det er anført, at Tange sø er af en særegen biologisk kvalitet, der er ret sjælden i Ribes omegn, idet den indeholder et meget bredt spektrum indenfor såvel ferskvandsflora som ferskvandsfauna.

Den 1. oktober 1976 blev sagen behandlet på fredningsplanudvalgets møde. Der var enighed om at spørgsmålet burde løses via en kommuneplan. (lokalplan)....."

Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite for Ribe har den 8. november 1976 fremsendt en artsliste over Tange sø:

".....

TANGE SØ

Artsliste: (Se fodnote) +

Listen må betragtes som mangelfuld og foreløbig. En endelig artsliste vil omfatte hundreder af flercellede organismer for slet ikke at regne de éncellede med.

Infusionsdyr:

Talrige arter. Tange sø er en lokalitet, hvor man med sikkerhed kan finde flere vigtige arter herunder *Paramæcium* sp. og *Stentor* sp.. Deres forekomst i søen kan dels bruges direkte i studiet af energistrømmen gennem søens organismer, dels er det af vital betydning for biologistudiet og -undervisningen på seminariet, HF og gymnasiet, at man har let adgang til disse organismer, der indtager en central rolle ved studiet af emner som f.eks. populationsbiologi og etologi (adfærdsforskning).

Mosdyr: *Plumatella repens*.

Fimreorme: *Dendrocoelum lacteum*.

I. Regenerationsfænomener.

II. Forsøg: a. Indlæring af betinget refleks (tænding af lampe umiddelbart efterfulgt af elektrisk stød), som viser sig ved, at fimreormen ikke blot trækker sig sammen ved el-stød, men efterhånden også ved at man tænder lampen alene.

b. Fimreormen skæres itu, og man lader den opæde af dens artsfæller.

c. Disse reagerer nu med sammentrækning ved tænding af lampe - har altså spist sig til kundskab dvs erindring har et stofligt grundlag.

Børsteorme: Slavina appendiculata

+ Fodnote: Ved enkelte af artslistens repræsentanter er med eksempler givet lidt af deres betydning for undervisningen.

Igler: Herpobdella octoculata

Lungesnegle: Limnæa ovata

Krebsdyr: Småkrebs = Entomostraca

Otto Frederik Müller, student fra RIBE, er 1700-tallets internationalt mest berømte forsker og den første dansker, der systematisk tager mikroskopet i videnskabens tjeneste. Det er ham, der opstiller dyreklassen;

Entomostraca: Cypris reptans, Cypridopsis vidua, Daphnia pulex,
Daphnia magna

Dafnier findes i stillestående vand dvs. biotoper, der efterhånden er sjældne omkring Ribe. De indtager en central plads i søens fødekæder. Deres årsvariation med hensyn til populationsstørrelse, forplantningsforhold samt formændring i forhold til miljøets årstidsvariation er hver for sig vigtige studieobjekter. Endvidere kan dafnier bruges i fysiologiundervisningen til demonstration af hjerteslagets afhængighed af temperaturen med videre.

Camptocercus rectitostriis, Eurycercus lamellatus, Cyclops strenuus.
Asellus Aquaticus.

Insekter:

Døgnfluelarver: Heptagenia sulfurea, Cloëon dipterum (ånder ved gæller i iltholdigt vand), Suphlurus aestivalis.

Vårfluelarver: Phryganea striata.

Biller: Laccophilus hyalinus.

Næbmunde: Corixa hieroglyphica, Corixa geoffroyi (ånder atmosfærisk luft i vandoverfladen).

Myggelarver: Chironomus sp. Rød dansemyg (ånder v.hj. a. hæmoglobin i iltfattigt miljø), Psectrocladius sp. Corethra sp.

Vandmider: Hygrobatas longipalpis, Unionicula ypsilophora.

Planter: Synura uvella, Volvox, Trådalger f. eks. Spirogyra, Frøbid, Nøkkerose, Pindsvineknop, Kalmusrod, Trådede svovlbakterier, Diatomæer....."

På mødet den 15. november 1976 bemærkede gårdejer Stampe Sørensen, at han aldrig har set nogen studerende i området, bortset fra i april måned, hvor en lektor fra seminariet opholdt sig derude.

Flere andre tilstedeværende bemærkede, at der ikke kommer over 10 personer om året i området.

Arkitekt Sinnerup oplyste, at kommunen ikke har behandlet fredningsplanudvalgets forslag, men at forslaget er sammenfaldende med kommunens interesser. Ved en kommuneplan får man ikke erstating, medens der er mulighed for dette ved en fredning.

Fuldmægtig Kornum forespurgte, hvorledes man gennem en kommuneplan kan åbne mulighed for offentlighedens adgang til området og for landskabspleje. Erfaringen viser, at små lokalfredninger er gode og udtryk for den bedste sikring, man kan give et område. Områdets beliggenhed er god, idet det ligger tæt ved byen og har undervisningsmæssig betydning.

Arkitekt Sinnerup bemærkede, at en lokalplan kun kan sikre status quo, medens offentlighedens adgang kun kan sikres ved, at man betaler herfor eller evt. eksproprierer. Ribe kommune har principielt ikke noget imod småfredninger, men man har noget imod, at der fredes tæt op til byen, idet der her kan være mange andre hensyn at tage end blot de fredningsmæssige.

Lektor L. Edelberg bemærkede, at der i Danmark findes over 1000 navngivne søer. Omkring Ribe har der været 8, hvoraf de 4 imidlertid er forsvundet. 1976 er helliget beskyttelsen af våde

områder, og gennemførelsen af denne sag kan være Ribes beskedne bidrag hertil.

Advokat U. Skalborg Hansen bemærkede, at organismen Volvox er ganske ordinær, og det må karakteriseres som rent gætterier, at der har været en skvatmølle ved Tange sø.

Advokaten forespurgte, om søen kan uddybes, og om en lodsejer, hvis fredningen gennemføres, kan skære siv. Endvidere spurgte han om, hvem der skal foretage og bekoste naturplejen fremover, samt om der er mulighed for at etablere en bådplads.

Fuldmægtig Kornum bemærkede, at det ikke fra Danmarks Naturfredningsforenings side er hævdet, at Volvox er sjælden; den er blot et led i et bredt spektrum, som ønskes bevaret.

Fuldmægtig Kornum gennemgik fredningspåstanden detaljeret og bemærkede til advokat Skalborg Hansens forespørgsel, at lods-ejerne ikke skal tage sig af landskabspleje, idet dette skal ske ved offentlig foranstaltning. Sivskær er generelt uønskeligt, hvis det sker i erhvervsmæssigt øjemed.

Vedrørende forespørgslen om bådpladser bemærkede han, at søen er 100 m lang og 10 m bred og derfor ikke typisk anvendelig til sejlads. En bådebro bør ikke bygges. Uddybning af søen må ikke foretages af en lodsejer.

Lektor L. Edelberg gennemgik spørgsmålet om Volvoxorganismen og forklarede endvidere, at en skvatmølle er en vandmølle med en lodret aksel. Tange Skvatmølle er den ældst nævnte i Danmarks historie og stammer fra Valdemar Sejrs tid, hvor den i 1215 blev solgt af denne. Der ligger vigtige dateringsmuligheder ved Tange sø af afgørende betydning for urbaniseringsundersøgelserne.

Gårdejer Stampe Sørensen erklærede, at der er indtjeningsmuligheder ved rørhøsten. Der skal ryddes op ved søen, idet denne

ellers bliver ødelagt. Det hele gror sammen i et morads.

Fuldmægtig Kornum erklærede sig enig i, at søen skal bevares, og bemærkede, at påstanden indeholder mulighed for naturpleje.

Landinspektør Præstholt bemærkede, at lodsejerne i nogle tilfælde efter nærmere aftale udfører dette arbejde, der i så fald betales af det offentlige.

Advokat Skalborg Hansen nedlagde påstand om, at sagen principalt afvises i medfør af naturfredningslovens § 12, idet Tange sø er tilstrækkeligt sikret, da byen ikke kan udvikle sig i denne retning. By- og landzoneloven og miljøloven indeholder også mulighed for sikring.

Fredningen er overflødig, og lodsejerne vil gerne selv passe lokaliteten, ligesom de aldrig har sagt nej til skolernes færdsel i området. En fredning vil gøre det alment bekendt, at her findes noget interessant, og kalde på alle og enhver.

Advokaten bemærkede endvidere, at ifølge naturfredningslovens § 20, stk. 2, skal et område være af væsentlig interesse, for at en fredning kan gennemføres, og dette er ikke tilfældet i denne sag. Artslister viser, at det er ganske almindelige organismer, der findes i søen. Volvox er ligeledes ganske ordinær, og den findes nok også i Munkesøen. Hvis der er en skvatmølle, er den sikret, hvis man, såfremt man finder noget, kan foretage udgravning.

Med hensyn til den undervisningsmæssige interesse i fredningen kan man ikke lægge stor vægt på støtteerklæringerne, idet ordene er blevet lagt skolerne i munden ved Naturfredningsforeningens henvendelser. Man må her lægge vægt på for det første den måde, hvorpå erklæringerne er indhentet. For det andet må man fremhæve lærernes ønske om at have så mange muligheder for ekskursioner i området som muligt. Men her må man huske, at man jo desuden har

Munkesøen, der er fredet, således at man ikke behøver at kunne disponere over flere alternativer.

Vedrørende de enkelte erklæringer bemærkede advokaten, at Katedralskolen har oplyst, at de anvender området regelmæssigt. Vittenbergskolen nævner det omhandlede område som en af de foreliggende muligheder, hvilket tyder på, at denne skole ikke anvender Tange sø. Valdemarskolen har oplyst, at man derfra ikke bruger søen for tiden. Statsseminariet har givet en lang redegørelse, der er lyrisk betonet og bærer præg af Naturfredningsforeningens oplæg. Oplysningen om, at man bruger lokaliteten 10 gange pr. år, stemmer ikke med lodsejernes iagttagelser.

Konklusionen ^{alt} af/dette er, at det heller ikke set fra et undervisningssynspunkt er af væsentlig betydning, at området fredes. Naturfredningsforeningen har derfor ikke løftet sin bevisbyrde.

Hvis fredningen alligevel gennemføres, må påstanden indskrænkes betydeligt.

Påstandens punkt 1 må således ændres af hensyn til Stampe Sørensen og Ohrt Johansen.

Påstandens punkt 2 og 3 vil, hvis de gennemføres, afskære Stampe Sørensen fra at udnytte sit område.

Påstandens punkt 5 er overflødig.

Påstandens punkt 6 er den bestemmelse, der har størst betydning for lodsejerne, og den burde indskrænkes til kun at tillade færdsel helt nede ved søkanten mod vest.

~~Advokaten henviste~~ endvidere til fredningssagen ved Klåbygård, der endte med afvisning. Advokaten fandt, at nærværende sag er ganske parallel og derfor bør få samme resultat. For dette taler endvidere, at hverken fredningsplanudvalget eller kommunen støtter fredningssagen. Såfremt fredningen desuagtet gennemføres, påstod advokat Skalborg Hansen sine klienter tilkendt erstatning og sagsomkostninger.

Lektor Edelberg bemærkede, at Katedralskolens skrivelse er udfærdiget af andre lærere end ham. Han oplyste endvidere, at Munkesø er helt forskellig fra Tange sø.

På forespørgsel af advokat Skalborg Hansen har nedenævnte skoler givet nærmere oplysninger om omfanget af ekskursioner.

Af brev af 10. november 1976 fra Vittenbergskolen fremgår:

".....

Lokaliteterne i Tange indgår som én af de muligheder, skolen benytter i biologi/økologi-undervisningen. Skolen er derfor interesseret i, at området bevares med sin nuværende karakter....."

Af brev af 11. november 1976 fra Ribe Statsseminarium fremgår:

".....

Økologi indtager i nutidens undervisningsbekendtgørelser for biologi og orientering en central stilling. I økologiundervisning er søer og damme ideelle objekter, da de repræsenterer afgrænsede og overskuelige økosystemer og dermed kan bruges på alle undervisningsniveauer. Området omkring Ribe er i dag meget sparsomt forsynet med søer og damme.

Tange sø er specielt velegnet til undervisning af flere

Årsager:

1) Den kan som den eneste sø i Ribe-området nås med cykel fra Ribes skoler i undervisningstiden.

2) Den rummer en righoldig flora og fauna, der dels bruges til belysning af søen som økosystem og dermed af økologiens principper generelt, dels stadig forsyner os med levende materiale til arbejde i laboratoriet.

3) Af denne søtype findes kun Tange sø i området.

4) Endelig er Tange Sø så stor, at den ikke tørrer ud i sensommeren som de mindre vandhuller i området, og samtidig så lille, at den er overskuelig, at alle zoner i søen er let tilgæn-

gelige for mennesker og indsamlingsredskaber (i modsætning til f. eks. Munkesø, som iøvrigt også kun kan nås af voksne studerende med bil i en dobbelttime).

Seminariet og HF-kursus ved Ribe Statsseminarium har benyttet søen i mange år til studieformål, ærligt talt i flere år uden at spørge om tilladelse, da den ikke så ud til at tilhøre én bestemt, og da vi altid færdes med stor nænsomhed i naturen. En senere forespørgsel til ejeren af søens østbred foretaget af en af seminariets lærere gav os det indtryk, at vi i små grupper fortsat kunne færdes langs søen.

Hyppigheden af besøgene er for hvert liniehold i biologi ca. 10 gange hvert år. Dernæst benyttes søen løbende til forsyning af HF-fællesfagsholdene med materiale (indsamlet af lærere) -de havde f. eks. speciale i Tange sø i det forløbne undervisningsår. Endelig benytter vore HF-tilvalgshold søen både til feltstudier (også de har speciale her) og til at lærerne regelmæssigt forsyner dem med materiale.

Det er vores overbevisning at en fredning af søen er vigtig, fordi den ellers vil have mulighed for at lide samme skæbne som så mange andre mindre søer i området, der ødelægges af skrald og opfyldning. En fredning vil efter vores mening ikke ændre ved besøgsfrekvensen fra andres side, da den jo i forvejen er let at nå for alle....."

Af brev af 10. november 1976 fra Valdemarskolen fremgår:

"....."

Valdemarskolen har tidligere brugt området ved Tange sø til eks-kursioner o. lign., men efter der for ca. 2 år siden er blevet hegnet og lodsejerne dermed diskret har afvist os er området ikke blevet brugt....."

Af brev af 18. november 1976 fra Ribe Katedralskole fremgår:

"....."

1) Omfanget af ekskursioner: 1973 og -74 har der i august-september været regelmæssig afhentning af materiale til undervisningen og specialestudier; ligeledes i 1976. (I 1975 var her en vikar i faget, og oplysninger fra vikaren er ikke for hånden).

2. Tilladelse m.v.: Da materialet har kunnet hentes uden at volde skade på anden persons ejendom og under kortvarige besøg med maksimalt 5 personers deltagelse, har ansøgning om betrædelse af området ikke været anset for påkrævet....."

Over for Danmarks Naturfredningsforening har Vittenbergskolen, Katedralskolen og Statsseminariet endvidere oplyst, at en fredning vil være af væsentlig betydning for undervisningen i biologi/økologi under hensyn til, at lignende lokaliteter i de sidste år er blevet fåtallige på egnen.

II. Fredningens omfang.

Efter indgående overvejelser og interne forhandlinger har fredningsnævnet eenstemmigt truffet beslutning om at gennemføre den begærede fredning i overensstemmelse med Danmarks Naturfredningsforenings påstand, som ændret ved brev af 3. december 1976.

Nævnet har ved sin således truffede afgørelse i overensstemmelse med naturfredningslovens § 1 lagt vægt på, at det er af væsentlig interesse at bevare Tange sø, idet området må anses for at være af stor interesse for undervisningen. Nævnet har herved fundet, at det er af stor betydning, at de mange undervisningsanstalter i Ribe herved får mulighed for at foretage ekskursioner til området, der er beliggende i umiddelbar nærhed af disse. Nævnet finder, at dette formål ikke kan opnås alene gennem by- og landzoneloven eller ved at udarbejde en lokal plan for området.

III. Fredningens indhold.

Med hensyn til indholdet af servitutbestemmelserne har nævnet ikke fundet grundlag for at følge lodsejernes påstand om ændring af disse, hvorved bemærkes, at der ikke vil være adgang til søen fra den vestlige side.

Servitutbestemmelserne bliver herefter sålydende:

1. Området må ikke bebygges, og der må ikke opstilles skure, master, transformatorstationer eller andre skæmmende indretninger.
2. Området må ikke opdyrkes og afvandes.
3. Søen må ikke tilføres spildevand, ligesom der inden for området ikke må anvendes herbicider og insekticider eller nogen former for gødningsstoffer.
4. Der må ikke foretages terrænændringer.
5. Området må ikke anvendes til henkastning af affald, ligesom der ej heller må henstilles udrangerede biler og landbrugsmaskiner.
6. Området skal være tilgængeligt for almenheden på de med skråskravering på vedhæftede kort angivne landarealer. Vandfladen skal kun være tilgængelig fra landarealer, hvortil offentlig adgang er tilladt.
7. Området må ikke tilplantes med træer og buske. Inden for området skal det være tilladt med de påtaleberettigedes samtykke uden udgift for lodsejerne at foretage naturpleje for på den mest hensigtsmæssige måde at opretholde en ønsket naturtilstand. Der må ikke foretages sivskær uden de påtaleberettigedes samtykke.
8. Påtaleret tillægges Fredningsnævnet for Ribe amt og Danmarks Naturfredningsforening.

IV. Erstatning.

Advokat Skalborg Hansen har fra statsautoriseret ejendomsmægler Marius Tobiasen Ribe, indhentet nedennævnte erklæring af 12. november 1976, som han mener bør tagges til grund for beregning af erstatning:

.....

Vurdering.

Undertegnede, der efter at have beseet forholdene omkring Tange Sø og læst det tilsendte materiale, vil herudfra vurdere:

117 U	Svend Ohrt Johansen	kr. 50.000,-
	idet her er tale om en del byzonejord,	
117 AO	Knud Petersen	kr. 20.350,-
117 CV	Ingeniør Flensburg	kr. 15.100,-
117 I	Ribe kommune	kr. 6.720,-
1 A	Harald Sørensen	kr. 50.000,-

Idet her bliver tale om en tilgængelig bremme langs søens østre bred....."

Advokaten har endvidere påstået sig tilkendt sagsomkostninger, samt herudover 500 kr. i vederlag til ejendomsmægler Tobiasen for den af ham afgivne erklæring.

Endelig har advokaten krævet gårdejer Stampe Sørensens erstatningskrav forhøjet med 4-500 kr., svarende til indtægterne ved sivskæring.

Vedrørende erstatningsfastsættelsen har nævnet eenstemmigt besluttet, at der for så vidt angår matr. nr. 117 u, 117 ao, 117 cv, og 117 i, der alle er beliggende i byzone, bør tilkendes erstatning på 10,00 kr. pr. m² for landjorden, og 5,00 kr. pr. m² for søarealet.

Med hensyn til lodsejer nr. 5, der ejer matr. nr. 1 a, finder nævnet, at man for dette areal, der er på 0,4 ha, heraf sø

0,1 ha, bør give et samlet erstatningsbeløb på 5.000,00 kr.. Der er herved taget hensyn til, at servitutbestemmelsen i sin helhed må antages at være mest byrdefuld for denne lodsejer, samt at offentlighedens adgang til det fredede område hovedsagelig vil foregå over dette areal. På den anden side må det tillægges betydning, at området er beliggende i landzone.

De enkelte lodsejere tilkommende erstatningsbeløb andrager herefter:

Lb. nr. 1. <u>Svend Ohrt Johansen.</u>		
400 m ² á kr. 10,00		4.000,00 kr.
100 m ² sø á kr. 5,00		500,00 "
Lb. nr. 2. <u>Knud Petersen.</u>		
800 m ² sø á kr. 5,00		4.000,00 "
Lb. nr. 3. <u>Niels Thygesen Flensburg.</u>		
500 m ² sø á kr. 5,00		2.500,00 "
Lb. nr. 4. <u>Ribe kommune.</u>		
100 m ² sø á kr. 5,00		500,00 "
Lb. nr. 5. <u>Harald Sørensen.</u>		
Samlet beløb for fredning af 0,4 ha,		
heraf sø 0,1 ha		<u>5.000,00 "</u>
I alt		<u>16.500,00 kr.</u>

Til dækning af advokatbistand tillægges der hver af lodsejerne 1-3 og 5 300,00 kr., medens der ikke ses, at kunne tillægges noget beløb for ejendomsmæglerbistand.

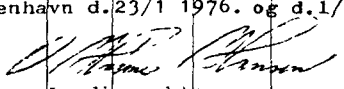
Da ingen andre har gjort krav på erstatning, vil erstatningerne være at udbetale til ejerne.

Erstatningerne vil være at forrente med 1 % over den af Danmarks Nationalbank til enhver tid fastsatte diskonto fra kendelsens dato.

AREALLISTE

Vedr.: Tange Sø.

Ejendomme der helt, eller delvis ønskes fredet

Matr. nr.	Ejer	matriklens areal i m ²	heraf dam %	ønskes fred. ca. m ² **	ant. lod.	heraf fred. i h.t. nat. fr. lov.					tidligere fredet m.m.	anmærkninger
						§46 ca. ha.	§47 ¹ ca. ha.	§47 ² ca. ha.	§47a ca. ha.	§53 ca. ha.		
	Østermade under Ribe	Jorder.										
117 ^u	Svend Ohrt Johansen Seminarievej 113 6760 Ribe.	2510	220*	500 heraf sø 100**	1							
117 ^{ao}	Knud Petersen Seminarievej 115 6760 Ribe.	2951	1016*	sø 800**	1							
117 ^{cv}	Niels Thygesen Flensborg Seminarievej 119A 6760 Ribe.	2354	755*	sø 500**	1							
117 ⁱ	Ribe Kommune Giørtzvej 2 6760 Ribe.	3035	336*	sø 100**	1							
	Tange under Ribe	Jorder.										
1 ^a	Harald Sørensen m.fl. Tange 6760 Ribe.	742519 heraf dam 130***	6140	0,4 heraf sø 0,1**	1					0,3		
			Ialt	0,6 ha								
<p>* Det i matriklen anførte areal for " heraf dam " er målt i årene fra 1962-1967, og søgrænsen, der svarer hertil, er vist på vedlagte kortbilag med punkteret linie.</p> <p>** Det af mig opgivne areal er beregnet efter den fuldt optrukne linie, der er indlagt efter Geodætisk Instituts luftbillede, optaget 7/5 1974.</p> <p>*** Det i matriklen anførte areal for " heraf dam " vedrører ikke Tange Sø.</p>												
<p>København d. 23/1 1976. og d. 1/12 1976</p> <p>Landinspektør.</p>												

Ifølge bekendtgørelse af lov om naturfredning nr. 520 af 1. oktober 1975 § 33 udredes erstatningerne med 3/4 af Staten, medens 1/4 udredes af Ribe Amtskommune.

V. Tinglysning.

Kendelsen vil være at tinglyse på de nedennævnte ejendomme med prioritet forud for al pantegæld og andre rettigheder af privatretlig oprindelse, medens der med hensyn til offentligretlige rettigheder henvises til tingbogen.

Påtaleret tillægges Fredningsnævnet for Ribe Amts Fredningskreds og Danmarks Naturfredningsforening. hver for sig eller i forening.

T h i b e s t e m m e s :

Ejendommene matr. nr. 117 u, 117 ao, 117 cv, 117 i Østermade under Ribe Jorder, samt matr. nr. 1 a Tange under Ribe Jorder, fredes som ovenfor bestemt.

Kendelsen kan indankes for Overfredningsnævnet, Nyropsgade 22, 1602 København V, inden 4 uger fra kendelsens forkyndelse.

Aksel Jørgensen

Lise Pindborg

Poul Buch

/H. Esdahl
sekretær.

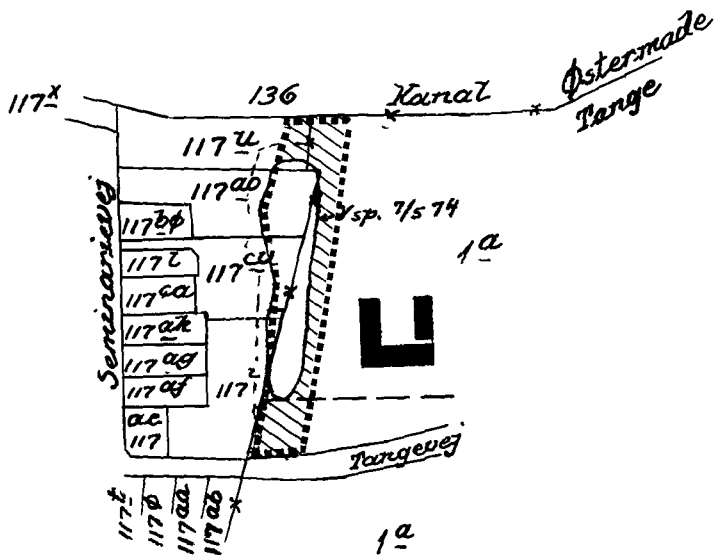

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Fredningsnævnet for Ribe amts fredningskreds, Varde, den 2. marts 1977

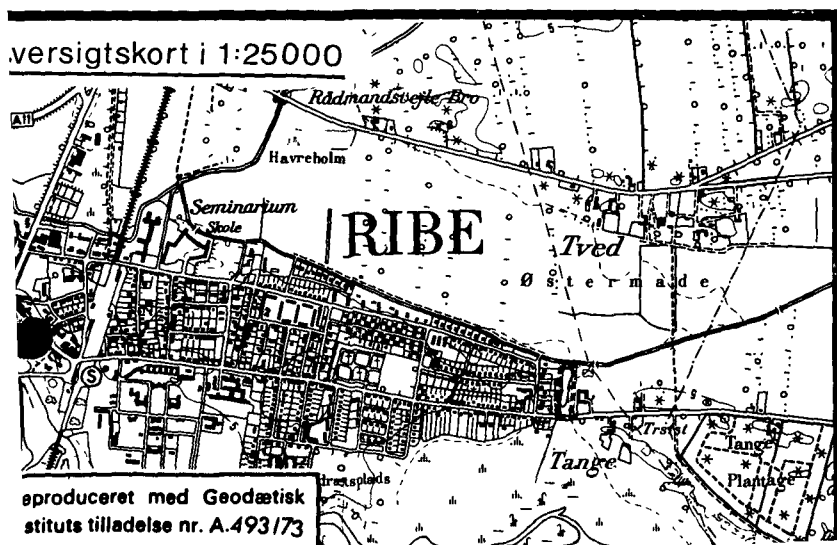
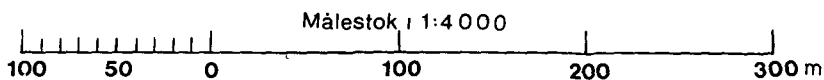
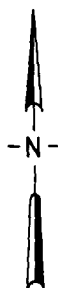
P. n. v.
E. b.

H. Esdahl
sekr.

fremstillet af
matrikelkortene af sept.1975.

//// Areal hvortil offentligheden tillægges adgang
- - - byggelinie i h.t naturfr loven

Matrikelkort i 1:4000

Tange Sø

Dele af Tange og Østermade under
Ribe jorder,
Ribe kommune,
Ribe amtskommune.

1112 I NV

Signaturforklaring:

..... foreslået fredningsgrænse
* * * ejerlagsgrænse

dec. 1976.

O. Høimann Hansen

Landinspektør

1972
D.N. 9-11
O.H.H. 74.14

**Fredningsnævnet for Syddjylland
Sydlig del**

Dokken 1
6700 Esbjerg
Åbent 08.30-15.00
Tlf.: 79 13 66 77

E-mail: esbjerg@domstol.dk
www.domstol.dk/esbjerg
SE-nr. 50 03 28 17

19. maj 2014
Fredningssag 2/2014

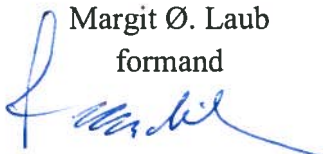
Vedr. Fredningsnævnets j. nr. 2/2014: Forslag fra Esbjerg Kommune om ophævelse af fredningen af Tange Sø med omliggende arealer.

Fredningsnævnet for Syddjylland, sydlig del, har den 19. maj 2014 afsagt kendelse i sagen om ophævelse af kendelsen om fredning af Tange sø med omliggende arealer.

Jeg vedlægger til Deres orientering kopi af kendelsen.

Venlig hilsen

Margit Ø. Laub
formand

KENDELSE

AFSAGT

DEN 19. MAJ 2014

OM

Forslag

om

ophævelse af fredningen af Tange Sø, Ribe, i Esbjerg Kommune

Esbjerg Kommune har den 20. januar 2014 overfor Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del, fremsat forslag om ophævelse af kendelse, afsagt den 31. januar 1977 om fredning af Tange Sø, dele af Tange og Østermade, matr. nr.e. 117 ao, 117 cv, 117 i og 117 u Østermade, Ribe Jorder, samt matr. nr. 1 a Tange, Ribe jorder, samt Overfredningsnævnets kendelse af 9. august 1979, der, for så vidt angår udstrækningen af det fredede område, alene vedrører ejendommen matr. nr. 117 u Østermade, Ribe Jorder. Fredningen var begrundet i et ønske om at opretholde søens økologiske balance til varetagelse af de undervisningsmæssige interesser, som området frembyder.

Esbjerg Kommune har fremsat forslaget om ophævelse af fredningen af Tange Sø blandt andet, fordi fredningens oprindelige formål synes bortfaldet, idet Tange Sø ikke længere benyttes af områdets læreanstalter til undervisningsbrug, idet den fredede søbred i dag reelt er et privat haveanlæg, idet gældende nyere love i dag sideløbende varetager alle Tange Sø-fredningens restriktioner, og idet plejeudgiften ikke står i et rimeligt forhold til den landskabelige gevinst ved at opretholde fredningen.

Sagens baggrund:

Sagen om fredning af Tange Sø med omliggende arealer blev rejst af Danmarks Naturfredningsforening.

Det fremgår af kendelsen om fredningen af søen, at Danmarks Naturfredningsforening anførte til støtte for gennemførelsen af fredningen, at:

”...

Tange sø er af en særegen biologisk kvalitet, der kun i meget ringe omfang findes repræsenteret på egnen, idet den indeholder et meget bredt spektrum indenfor såvel ferskvandsflora som ferskvandsfauna. Begrundelsen for nærværende fredningssag er de undervisningsmæssige interesser området frembyder. Dette i forbindelse med den ret store koncentration af skoler og læreanstalter i Ribe gør, at det ud fra et pædagogisk synspunkt er af den allerstørste betydning, at biotopen sikres for fremtiden imod forstyrrelse. Danmarks Naturfredningsforening har skønnet det nødvendigt at beskytte denne for læreanstalterne i Ribe så betydningsfulde lokalitet, idet den grænser umiddelbart op til et i øvrigt ekspanderende bysamfund.

Formålet med fredningen er at sikre søens status quo, således at den også i fremtiden kan anvendes til studier og demonstrationer af biologi...”

Danmarks Naturfredningsforening foreslog, at fredningen blev gennemført med bestemmelser om, at området ikke måtte bebygges, at der ikke måtte opstilles skure, master, transformatorstationer eller andre skæmmende indretninger på det fredede område, at området ikke måtte opdyrkes eller afvandes, at søen ikke måtte tilføres spildevand, ligesom der inden for det fredede område ikke måtte anvendes herbicider, insekticider eller nogen former for gødningsstoffer, at der ikke måtte foretages terrænændringer, at området ikke måtte anvendes til henkastning af affald, at offentligheden skulle have adgang til det fredede område, at området ikke måtte tilplantes med træer og buske, samt at det skulle være tilladt med de påtaleberettigedes samtykke, at foretage naturpleje af det fredede område.

Fredningsnævnet tog fredningspåstanden til følge og fredede dele af Tange og Østermade, matr. nr. 117 ao, 117 cv, 117 i og 117 u Østermade, Ribe Jorder samt matr. nr. 1 a Tange, Ribe jorder, med følgende begrundelse:

”Nævnet har ved sin således truffede afgørelse i overensstemmelse med naturfredningslovens § 1 lagt vægt på, at det er af væsentlig interesse at bevare Tange sø, idet området må anses for at være af stor interesse for undervisningen. Nævnet har herved fundet, at det er af stor betydning, at de mange undervisningsanstalter i Ribe herved får mulighed for at foretage ekskursioner til området, der er beliggende i umiddelbar nærhed af disse. Nævnet finder, at dette formål ikke kan opnås alene gennem by- og landzoneloven eller ved at udarbejde en lokal plan for området...”

Ejeren af ejendommen matr. nr. 117 u Østermade, Ribe Jorder indbragte sagen for Overfredningsnævnet med påstand om, at ejendommen matr. nr. 117 u Østermade, Ribe Jorder blev udtaget af fredningen, subsidiært med påstand om, at fredningen begrænsedes til alene at omfatte søarealet.

Overfredningsnævnet stadfæstede kendelsen med den ændring, at fredningen af landarealerne på matr. nr. 117 u Østermade, Ribe Jorder begrænsedes til en 2 meter bred bræmme langs søens kant.

Overfredningsnævnet fastsatte følgende fredningsbestemmelser for det fredede område:

1. ”Området må ikke bebygges, og der må ikke opstilles skure, master, transformerstationer eller andre skæmmende indretninger.
2. Området må ikke opdyrkes eller afvandes.
3. Søen må ikke tilføres spildevand, ligesom der inden for området ikke må anvendes herbicider og insekticider eller nogen former for gødningsstoffer.
4. Der må ikke foretages terrænændringer.
5. Området må ikke anvendes til henkastning af affald, ligesom der ej heller må henstilles udrangerede biler og landbrugsmaskiner.
6. Området skal være tilgængeligt for almenheden på de med skråkraving på vedhæftede kort angivne landarealer. Vandfladen skal kun være tilgængelig fra landarealer, hvortil offentlig adgang er tilladt.
7. Området må ikke tilplantes med træer og buske. Inden for området skal det være fredningsmyndighederne tilladt uden udgift for lodsejerne at foretage naturpleje for på den mest hensigtsmæssige måde at opretholde en ønsket naturtilstand...”

Esbjerg Kommune har i forslaget om ophævelse af fredningen af Tange Sø anført følgende:

” ...

Tange Sø ligger i den østlige del af Ribe (i Tangekvarteret). Den er resten af en i middelalderen anlagt møllesø, som indtil de senere år har haft et efter forholdene naturligt dyre- og planteliv.

Søens areal er ca. 0,35 ha, og den er en næringsrig sø uden egentlige til- og fraløb. I de senere år har søen været præget af okkerbelastning og tilgroning af vandfladen med vand- og sumplanter.

En del af søen og dens umiddelbare omgivelser på den østlige brink er fredet ved kendelse af 31. januar 1977.

Det fredede område har fem ejere. Det fredede område udgør i alle tilfælde kun en forholdsvis lille del af de fem ejendomme, og omfatter kun i to tilfælde landareal.

Fredningens formål er at sikre søen som et undersøgelsesobjekt for Ribes uddannelsesinstitutioners biologiundervisning, af hvilke Wittenbergskolen, Valdemarsskolen, Ribe Statsseminarium og Ribe Katedralskole oprindeligt erklærede fredningens ønskelighed.

Fredningens baggrund var således ikke, at søens kultur- eller naturforhold var enestående, men tværtimod at søen som ferskvandsbiotop var typisk. Søer var ikke dengang alment beskyttede, og man ønskede at sikre i hvert fald én sø i Ribe som studieobjekt for byens læreanstalter.

Det fredede område må som helhed ikke bebygges, beplantes, opdyrkes, anvendes til affaldsdeponi m.m., og offentlighedens adgang til at foretage undersøgelser og indsamlinger skal være sikret.

I fredningskendelsen anføres også, at lodsejerne uden udgifter for dem skal kunne udføre naturpleje, uden at det pointeres, hvem der i stedet skal bære udgifterne.

Ribe Amt har dog bekostet en ejers oprensning af søen i 2003. I forbindelse hermed udarbejdede amtet en plejeplan, der dog ikke opstiller konkrete mål for søens tilstand eller retningslinier for områdets pleje. Selve naturplejeindgrebet blev ret gennemgribende, forholdsvis bekosteligt og har ikke understøttet fredningens formål. Det har heller ikke haft varig naturforbedrende effekt, men synes tværtimod at have anrettet nogen skade på søen i form af øget okkerbelastning.

I 2011 har en af ejerne rettet henvendelse til Esbjerg Kommune om midler til gentagelse af oprensningen. Kommunen har derfor rettet henvendelse til Fredningsnævnet f. Sydjylland, som er myndighed på fredninger.

Fredningsnævnet har som svar bedt kommunen udarbejde en plejeplan for området og indsende denne som led i et forslag om fredningsændring.

Efter nøjere undersøgelser finder forvaltningen imidlertid, at fredningen bør ophæves, af følgende grunde:

- Gældende nyere love varetager i dag sideløbende alle Tange Sø-fredningens restriktioner.
- Fredningens oprindelige formål synes bortfaldet, da søen (Esbjerg Kommune bekendt) ikke længere benyttes til undervisning af områdets læreanstalter.
- Både fredningskendelsen og omtalte plejeplan fra 2002 er teknisk set utilfredsstillende, da de ikke opstiller konkrete mål for områdets tilstand og næsten kun benytter passive forbud, som ikke tager højde for naturlige processer i området, f.eks. tilgroning (en s.k. status quo-fredning).
- Opgravning af plantevæksten i søen kan ikke i sig selv forventes at have varig forbedrende effekt på søens tilstand, og risikerer at øge okkerbelastningen ved utilsigtet uddybning af bassinet.

- Den fredede søbred er i dag reelt et privat haveanlæg. Der er i princippet stadig offentlig adgang til det fredede landareal gennem en (fra offentlig vej ikke synlig) indgang gennem et hegn, men privateje er ved indhegningen markeret tydeligt.
- Det er i øvrigt uklart, om der stadig er lovlig offentlig adgang til søen, jf. naturbeskyttelseslovens ret til offentlighedens færdsel.
- Esbjerg Kommune finder det ikke hensigtsmæssigt eller foreneligt med fredningens formål at deltage i området pleje, da det ikke i nuværende brug afviger fra andre småsøer i private haver.
- Tange Søes miljøtilstand er i dag pga. næringstilførsel og okkerbelastning så ringe, at søen ikke fremstår som et eksempel på en typisk sø-biotop.
- Der findes i dag i Ribe by andre småsøer, som er egnede til almindelige feltundersøgelser. Deres naturforhold er bedre, de ligger tættere på skolerne, og de ligger på frit tilgængelige områder ejet af kommunen.
- Kommunen har indhentet udtalelser fra Sydvestjyske Museer, som har udtalt, at der ikke er arkæologiske eller andre kulturhistoriske interesser forbundet med Tange Sø, som kun er en rest af det 13. århundredes noget større sø.
- Tange Sø rummer - efter kommunens vurdering – heller ikke i sin nuværende tilstand rekreative, landskabelige eller biologiske værdier, som kan begrunde en fortsat fredning, heller ikke med ændret formål.

Hvis fredningen ophæves, vil det i Esbjerg Kommunes vurdering have følgende konsekvenser:

- Tange Sø får samme almene beskyttelsesstatus som andre småsøer, nemlig ved §3 i lov om naturbeskyttelse, og naturbeskyttelsens forvaltningspraksis svarer i øvrigt til fredningens.
- Esbjerg Kommune har efter fredningens evt. ophævelse ikke længere pligt til at udarbejde plejeplaner for det fredede område.
- Ejerne sidestilles med andre ejere af naturbeskyttede områder mht. støttemuligheder til naturpleje.
- Danmarks Naturfredningsforening mister påtaleret ved naturplejetiltag. DN er stadig almindelig klageberettiget i forhold til afgørelser truffet efter bl.a. lov om naturbeskyttelse.
- Efter evt. ophævelse af fredningen er Fredningsnævnet f. Sydjylland ikke længere myndighed i sager, hvor der søges om dispensation fra de stedlige forhold, som fredningen lige nu regulerer.
- Evt. ansøgning om naturpleje af søens og dens omgivelser vil herefter blive behandlet efter almindelig praksis i naturbeskyttelsesloven.

Alternativer til ophævelse af fredning

Fredningen kan i princippet opretholdes, men nuværende fredning pålægger ikke restriktioner ud over gældende lovgivning, og er altså i praksis ”tom”.

Naturpleje, som ikke falder under almindeligt vedligehold af søen, vil dog alligevel altid skulle behandles efter fredningskendelsen sideløbende med den gældende lovgivning. Ansøges derimod f. eks.

om et plejeindgreb, som kræver dispensation fra beskyttelsen mod ændringer i § 3 i lov om naturbeskyttelse vil et afslag ifølge denne lov ikke kræve yderligere behandling i forhold til fredningen.

Der ses heller ikke umiddelbart behov for en revideret fredning med andet formål end det nuværende.

Oversigt over hidtidige indlæg i verserende sag:

Ansøgning om midler fra søens ejer

Da en af søens ejere i august 2011 forespurgte om midler til at oprense Tange Sø gjorde Esbjerg Kommune ham opmærksom på, at søen er beskyttet af lov om naturbeskyttelse og en fredning, og at oprensningens udførelse kræver dispensation fra både beskyttelse og fredning.

Rekvisition fra Fredningsnævnet

Kommunen sendte herefter som nævnt ansøgningen videre til Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig Del, m.h.p. en behandling af fredningsdelen. Fredningsnævnet har i november 2011 svaret ved at bede Esbjerg Kommune udarbejde en plejeplan for området.

Anmeldelse fra et medlem af DN

I efteråret 2011 har et bestyrelsesmedlem af Danmarks Naturfredningsforening Esbjerg henvendt sig med en formodning om en akut forurening af vandet i Tange Sø, som ofte er kraftigt brunfarvet. Kommunens undersøgelser viste, at fænomenet er blevet hyppigt tilbagevendende det sidste tiår, og at det kan skyldes uddybning af søen, som ligger i okkerpotentielt område eller indstrømning af okkerholdigt vand fra Tved Å, som ved højt flodemål overløber sine bredder.

Tilkendegivelse fra Museet Ribes Vikinger

Esbjerg Kommune har herefter indhentet udtalelse fra lokalt museum for at sikre, at der ikke var arkæologiske eller andre kulturhistoriske interesser, som hindrede en ændring i fredningen. Museumsinspektør Morten Søvsø har svaret, at søen tidligere har haft en større udstrækning end nu, og at der ikke i den nuværende søs bund formodes at være kulturlag, som kan skades ved evt. indgreb, eller omvendt kan berettige en fredning med rent kulturhistorisk indhold.

Tilkendegivelse fra pædagogisk konsulent ved Mit Vadehav

Dorthe Vind Krogh Jensen, som bl.a. rådgiver Vadehavsregionens naturfaglærere har adspurgt af Vej og Park, Esbjerg Kommune svaret, at hun ikke har kendskab til lærere, som bruger Tange Sø i undervisningen.

Tilkendegivelse fra Vej og Park, Esbjerg Kommune

Myndigheden som står for pleje af offentlige rekreative områder i Esbjerg Kommune oplyser, at man ikke har planer om at lade Tange Sø indgå i forvaltningsplanen af plejede områder.

Budgethøring til DN og Miljøministeriet samt disses svar

Esbjerg Kommune har i slutningen af 2013 sendt et budget for fredningsændringen i høring hos DN og Miljøministeriet. I høringen afføres, at myndighedernes eneste udgift til fredningen har været amtets bidrag til en oprensning én gang i fredningens eksistens: fordelt på hele perioden androg myndighedernes bidrag kr. 811 årligt. Kommunen påpeger dog, at fredningskendelsen i kommunens opfattelse ikke pålægger kommunen plejeudgifter til Tange Sø-fredningen. Miljøministeriets

kommentar er samstemmende, at der næppe kan angives en forventet besparelse som følge af udgifter til at oprense søen, da der ikke er bestemmelser om oprensning af søen i den eksisterende fredning. Danmarks Naturfredningsforening har videresendt høringen til lokalafdelingen DN Esbjerg, som har svaret, at de ikke har bemærkninger til budgethøringen....

Orienterende møde med DN Esbjerg

I december 2013 har Esbjerg Kommune afholdt et orienterende møde med den stedlige lokalafdeling af Danmarks Naturfredningsforening, som fastholdt svaret på budgethøringen, og siden gerne vil orienteres om sagens forløb.

Forslag til høringsparter

Esbjerg Kommune har udarbejdet en liste over interessenter i sagen; disse er ikke hidtil orienteret af kommunen:

Ejere:

Matr. 1a, Tange, Ribe Jorder: Johannes V. S. Schützsack, Tangevej 119, 6760 Ribe.

Matr. 117i, Østermade, Ribe Jorder: Bostedet Søgården v/ Esbjerg Kommune, Tangevej 117, 6760 Ribe.

Matr. 117cv, Østermade, Ribe Jorder: Maj-Britt og Tom Elmstrøm-Christensen, Semi-narievej 119a, 6760 Ribe.

Matr. 117ao, Østermade, Ribe Jorder: Anne Marie Lind, Seminarievej 115, 6760 Ribe.

Matr. 117u, Østermade, Ribe Jorder: Svend Ohrt-Johansen, Seminarievej 113, 6760 Ribe....”

Esbjerg Kommune har ved brev af 31. oktober 2013 forelagt fredningsforslaget for Miljøministeriet og Danmarks Naturfredningsforening.

I brevet har kommunen ud over en redegørelse for baggrunden for anmodningen om ophævelse af fredningen anført følgende om de økonomiske konsekvenser af fredningsforslaget:

”Budgetoverslag

Det er ikke muligt at opstille et nøjagtigt budget for konsekvenserne af en evt. ophævelse af fredningen af Tange Sø af følgende årsager:

- Fredningens vedligehold har altid haft en meget lille økonomi.
- Ejerne har muligvis selv udført mindre vedligehold af bredderne af søen, f. eks. fjernelse af krat o. lign.
- Det er jf. både fredningskendelsen og gældende plejeplan uklart, hvem der skal bekoste plejen af de fredede arealer.
- Hverken Ribe Amt, Esbjerg Kommune eller Danmarks Naturfredningsforening har udført eller bekostet regelmæssig pleje af fredningen.

Der kan dog med – anførte forbehold – opstilles et overslag over fredningens omkostninger:

Ribe Amt har én gang påtaget sig at erholde dele af plejeudgifterne i form af en oprensning af søen i 2003. Udgifterne beløb sig til kr. 31.250 hvoraf amtet bidrog med kr. 15.000.

Det forudsættes herunder, at Esbjerg Kommune ved fortsat fredning påtager sig amtets hidtidige praksis med økonomisk bistand af fredningen.

Hvis der i 2014 eller senere viser sig at være behov for en ny oprensning, kan denne (højt sat) formodes at have omtrent samme udgiftsniveau, selv om den teknisk ikke må ligne oprensningen fra 2003.

Såfremt man kan antage, at de da forløbne 37 år er typiske for plejebehovet 1977 – 2014, er prisen på det samlede plejebehov for det fredede areal i denne periode kr. 62.500, altså årligt ca. kr. 1.689.

Kommunens årlige bidrag til pleje af hele Tange Sø-fredningen udgør heraf ca. kr. 811, som ejerne efter fredningens evt. ophævelse i fællesskab må undvære.

De anførte beløb er inkl. moms. De er ikke indeksregulerede....”

Naturstyrelsen har i brev af 5. december 2013 til Esbjerg Kommune anført, at ”der i budgetoverslaget næppe kan angives en forventet besparelse som følge af udgifter til at oprense søen, da der ikke er bestemmelser om oprensning af søen i den eksisterende fredning.”

Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite har i en mail af 6. november 2013 bemærket, at foreningens lokale afdeling ikke har bemærkninger til brevet om høringen vedrørende budgettet.

Naturstyrelsen har i brev af 26. marts 2014 protesteret mod forslaget om ophævelse af fredningen af Tange Sø.

Naturstyrelsen har anført i brevet:

”...

Naturstyrelsen er generelt kritisk over for ønsker om ophævelse af fredninger. Det er endvidere praksis, at Natur- og Miljøklagenævnet kun ophæver eksisterende fredninger, hvis helt særlige grunde taler for.

Ophævelse af eksisterende fredninger sker normalt kun, hvis der er tungtvejende samfundsmæssige grunde, der taler for. Der er af den grund heller ikke mange fortilfælde. I den konkrete sag ses heller ikke tungtvejende samfundsmæssige hensyn, der taler for en ophævelse af fredningen.

Naturstyrelsen kan henlede opmærksomheden på Overfredningsnævnets afgørelse af 2. august 1983 i en sag om delvis ophævelse af fredningen af Rådmandshaven.... Denne sag blev rejst på foranledning af Storstrøms Amtsråd med det formål at muliggøre en udbygning af centralsygehuset i Næstved. I sagen udtalte Overfredningsnævnet:

”Der findes ikke uden en begrundelse i tungtvejende samfundsmæssige hensyn at burde foretages ændring af en tidligere gennemført fredning med den følge, at det oprindelige fredningsforslag ikke kan opretholdes. Selv om den model for en udbygning af centralsygehuset i Næstved, som amtsrådet har valgt, måtte være den i sygehusemæssig henseende bedste, findes det ikke godtgjort, at en i så henseende tilfredsstillende bygning kun kan ske med rådighed over en del af naturskoven i Rådmandshaven. Under hensyn til det ganske særlige formål med fredningen af det pågældende areal og til, at en tilsvarende fredning normalt kun vil kunne gennemføres med betydelige omkostninger, må fredningsdeklarationen af 3. februar 1947 derfor på det foreliggende grundlag opretholdes for dette areal.”

For så vidt angår den aktuelle sag, kan Naturstyrelsen oplyse, at området ud over at være reguleret af fredningsnævnets kendelse af 31. januar 1977 endvidere er reguleret af Overfredningsnævnets kendelse af 9. august 1979....

Som begrundelse for ønsket om at ophæve fredningen, angiver Esbjerg Kommune bl.a., at gældende nyere love varetager Tange Sø fredningens restriktioner, og at fredningens oprindelige formål synes

bortfaldet, da søen ikke længer benyttes til undervisning af områdets læreranstalter. Desuden anfører kommunen, at en plejeplan fra 2002 er teknisk set utilfredsstillende, samt at den fredede søbred i dag reelt er et privat havanlæg, hvor der er markeret privateje ved indgangen.

Naturstyrelsen kan hertil bemærke, at gældende love ikke nødvendigvis giver Esbjerg Kommune mulighed for at udføre naturpleje. Imidlertid giver plejebekendtgørelsen (Bekendtgørelse nr. 802 af 21. juni 2013 om pleje af fredede arealer og tilsyn) kommunen mulighed for at gennemføre plejeforanstaltninger, når det tjener til opfyldelse af fredningens formål og ikke strider mod fredningsbestemmelserne. Foranstaltningerne kan gennemføres med ejers og brugers samtykke eller efter tilladelse fra fredningsnævnet.

Hvis Esbjerg Kommune finder den eksisterende plejeplan for utidssvarende, har kommunen mulighed for at udarbejde en ny. Endelig er der tale om en plejeret for kommunen, men ikke en plejeligt.

For så vist angår spørgsmålet om offentlig adgang til søen, kan kommunen - som tilsynsmyndighed for privatejede fredede arealer - håndhæve bestemmelsen om adgang til østsiden af søen, hvis adgangen til området er vanskeliggjort. Hvorvidt søen anvendes til undervisningsformål synes i den forbindelse at være underordnet, da fredningen også indeholder andre bestemmelser, fx om bebyggelse og tilplantning.

Afslutningsvis kan Naturstyrelsen henlede opmærksomheden på en sag rejst af Sønderborg Kommune, hvor Fredningsnævnet for Sydjylland, sydlig del med afgørelse af 19. september 2013, har afvist at ophæve en eksisterende fredning af en gruppe lindetræer, der står på en høj i en parcellushave i Gråsten.

Naturstyrelsen skal opfordre fredningsnævnet til ligeledes at afvise at ophæve nærværende fredning..."

Fredningsnævnets behandling af fredningsforslaget:

Fredningsnævnet har afholdt offentligt møde den 28. marts 2014 om Esbjerg Kommunes forslag.

Fredningsnævnet har bekendtgjort fredningsforslaget i Statstidende den 18. februar 2014 og i JyskeVestkysten den 20. februar 2014.

Fredningsnævnet har indkaldt ejerne af ejendommene, Johannes V. S. Schützsack, Tangevej 119, Ribe, Bostedet Søgården, Tangevej 117, Ribe, Maj-Britt og Tom Elmstrøm-Christensen, Seminarievej 119 a, Ribe, Anne Marie Lind, Seminarievej 115, Ribe, og Svend Ohrt-Johansen, Seminarievej 113, Ribe samt Esbjerg Kommune, Miljøministeriet Naturstyrelsen/København, Miljøministeriet, Naturstyrelsen Ribe Arealforvaltning, Kulturarvsstyrelsen, Museum Sønderjylland, Sydvestjyske Museer, Ribe, Danmarks Naturfredningsforening/København, Danmarks Naturfredningsforening/Esbjerg, Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, Dansk Botanisk Forening, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Ornitologisk Forening Sydvestjylland, Friluftsrådet/Esbjerg c/o Sven Elbro, Havbakken 30, Hjerting, 6710 Esbjerg V, Friluftsrådet Sydvestjylland, Wittenbergskolen, Valdemarskolen, Gredstedbro Skole, Nørremarksskolen, Vadehavsskolen, Riberhus Privatskole, Ribe Katedralskole, UC Syd Esbjerg (afløser for Ribe Statsseminarium) og Landboretligt Udvalg, Jysk Landbrugsrådgivning ved breve, dateret den 14. februar 2014, til mødet.

I det offentlige møde deltog for Esbjerg Kommune biolog Per Kammer Hansen og Henrik Kikkenborg, lodsejeren Johannes V. Schützsack, Tangevej 119, Ribe, for Danmarks Naturfredningsforening: Fredningschef Birgitte Bang Ingrisch, Danmarks Naturfredningsforening, København, lokalkomitémedlemmerne Uffe Eskildsen, Ribe, Lene Møller Jensen, Bramming, og Claus Nissen, Esbjerg, for Friluftsrådet Werner Straadt, Ribe, A.Lind, Ribe, og H. J. Olesen, Esbjerg.

Der er anført følgende i fredningsnævnets forhandlingsprotokol om det offentlige møde:

”...

Fredningsnævnets formand oplyste, at Esbjerg Kommune med brev af 20. januar 2014 har fremsat forslag om ophævelse af kendelse, afsagt den 31. januar 1977 af Fredningsnævnet for Ribe amts fredningskreds, og Overfredningsnævnets kendelse, afsagt den 9. august 1979, om fredning af Tange Sø. Fredningsforslaget vedrører ejendommene dele af Tange og Østermade, matr. nr. 117 u, 117 ao, 117 cv, 117 i Østermade, Ribe Jorder samt matr. nr. 1 a Tange under Ribe jorder. Esbjerg Kommune har fremsat forslaget om ophævelse af fredningen af Tange Sø blandt andet, fordi fredningens oprindelige formål synes bortfaldet, idet Tange Sø ikke længere benyttes af områdets skoler og uddannelsesinstitutioner til undervisningsbrug, idet den fredede søbred i dag reelt er et privat haveanlæg, idet gældende nyere love i dag sideløbende varetager alle Tange Søfredningens restriktioner, og idet plejeudgiften ikke står i et rimeligt forhold til den landskabelige gevinst ved at opretholde fredningen.

Biolog Peer Kammer Hansen gennemgik fredningsforslaget og oplyste blandt andet, at Tange Sø ligger i den østlige del af Ribe og ejes af 5 lodsejere, hvoraf den ene - Johannes Schützsack - ejer den største del af søen. Søen ligger på nogle gamle flyvesandsklitter og er en kunstigt skabt sø, der er anlagt som en del af en voldgrav omkring en ukendt struktur. Søen er senere blevet ændret til en møllesø – angiveligt omkring 1215 – i forbindelse med, at kong Valdemar Sejr solgte en lille mølle til et jomfrukloster i Ribe. Det fremgår af gamle kort og luftfotos, at søen har haft en større udbredelse end i dag. Luftfotos fra 1945 viser, at søen ligger i hedeomgivelser. Et luftfoto fra 1954 viser, at nogle af arealerne vest for søen er blevet opdyrket, og at søen er relativt klarvandet. Senere luftfotos viser vandplantevegetation i søen, som indikerer et rigt dyre- og planteliv. Søen var derfor på det tidspunkt et oplagt mål for ekskursioner for skoler og uddannelsesinstitutioner, hvor eleverne skulle stifte bekendtskab med en typisk dansk sø. Den gang var der ingen legislative former for beskyttelse af søen. Det gav derfor god mening, da Danmarks Naturfredningsforening fremsatte forslag om fredning af søen for at sikre den af hensyn til undervisningen i biologi på byens skoler og uddannelsesinstitutioner. Da søen lå på private jorder, skulle offentligheden derfor sikres adgang til søen. Senere blev Tange sø ligesom alle andre søer over 100 kvm beskyttet af bestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 3. Et luftfoto fra 1992 viser en accelererende tilgroning af søen. Til-groningen kan skyldes, at haverne omkring søen gødskes med udsivning til søen til følge. Det fremgår af et luftfoto fra 2002, at søen nu er under voldsom tilgroning. En af søejerne rettede derfor henvendelse til amtet, der dengang var plejemyndighed, for at få lov til at oprense søen. Amtet dispenserede hertil. Oprensningen blev foretaget i 2003. I årene efter oprensningen kom der en del undervandsvegetation i søen. Et luftfoto fra 2008 viser en sø med brunt vand, der stammer fra okker og flyvesand, opslemmet i søvandet. Tilstanden forværredes i de følgende år. Et luftfoto fra 2010 viser, at vandet i søen er opaliseret, så der ikke trænger lys ned i vandet. Det betyder, at vand-planterne går til og erstattes af sumplanter og flydeplanter. Det seneste luftfoto fra 2013 viser den opaliserende effekt og en accelererende tilgroning. Okkeren kommer fra de omgivende hedejorde. I forbindelse med oprensningen af søen i 2003 er der formentligt blevet fjernet et organisk lag, der har ligget som en membran hen over søbunden. Hvis søen oprenses på ny, vil oprensningen standse udviklingen af et organisk lag, der nu er under dannelse. Det er Esbjerg Kommunes vurdering, at søen ikke længere kan beskrives som en typisk sø, og da den har mistet de værdier, der gjorde den interessant som undervisningsobjekt, er formålet med fredningen faldet bort. Esbjerg Kommune har ingen planer om at foretage oprensning af søen eller at placere søen i en større sammenhæng med fredningen af Tange Bakker. Kendelsen om fredningen af søen bør derfor ophæves. Søen ville næppe være blevet fredet i dag, hvis der blev fremsendt forslag herom.

Fredningschef Birgitte Bang Ingrisch anførte indledningsvist, at det er usædvanligt, at der fremsættes forslag om ophævelse af en fredningskendelse, og at det sker ekstremt sjældent, at en fredning ophæves. Det fremgår af Overfredningsnævnets afgørelse i sagen om delvis ophævelse af fredningen af Rådmandshaven i Næstved, at der ikke uden en begrundelse i tungtvejende samfundsmæssige hensyn kan foretages ændring af en eksisterende fredning med den følge, at det oprindelige fredningsforslag

ikke kan opretholdes. Natur- og Miljøklagenævnet har indtaget den samme restriktive holdning i en sag fra Kalundborg-området og i en sag fra Ledreborg. Fredningsnævnet for Syddjylland, Sydlig del, har fastslået det samme princip i en sag om ophævelse af en fredning af en historisk lindetræsgruppe i Gråsten. Begrundelsen i disse sager gælder lige så meget i den foreliggende sag. Danmarks Naturfredningsforening er enig med Esbjerg Kommune i, at en oprensning af søen ikke tjener noget formål, men der findes andre muligheder for at genoprette søen, så den på ny kan anvendes i undervisningsøjemed. Men dette hensyn er ikke alene bærende for fredningen. Fredningen ”kan meget mere”. Fredningsbestemmelserne indeholder en ret omfattende regulering af det begrænsede område, der er omfattet af fredningen. Offentligheden har adgang til søen, arealerne omkring sø må ikke bebygges, der må ikke anvendes herbicider og insekticider på de fredede arealer, og der må ikke ske tilplantning. Det betyder, at søen er et aktiv, hvis fredningsbestemmelserne følges. Da båndene blev lagt på søens ejere, blev de kompenseret med erstatninger for de ulemper, de måtte tåle. Esbjerg Kommune er tilsynsmyndighed og plejemyndighed. Kommunen har ikke pligt til at pleje, men ret hertil. Kommunen kan som tilsynsmyndighed sikre, at gødsningen af de fredede arealer bringes til ophør, at offentlighedens adgang synliggøres, at der informeres om den fredede sø med en relevant skiltning, at kommunen udarbejder en plejeplan, som kan være et adækvat redskab for søejerne, og kommunen kan som plejemyndighed iværksætte en let oprensning. Hvis kendelsen om fredningen af søen ophæves, er der ikke mulighed for at udarbejde en plejeplan. Fredningen giver mulighed for at udarbejde en plejeplan, hvis der er behov herfor. Hvis de forskellige værktøjer tages i brug og anvendes på rette måde, vil søen fra at være en døende biotop kunne blive et aktiv for naturen. Danmarks Naturfredningsforening protesterer derfor mod ophævelse af kendelsen om fredning af Tange sø.

Johannes V. Schützsack oplyste, at han ejer den største del af søen. Han har ingen bemærkninger til fredningsforslaget og egentlig heller ingen ønsker om ændring af den eksisterende tilstand.

Seminarielektor Uffe Eskildsen oplyste, at han har besøgt søen mange gange gennem årene, fordi den tidligere var et yndet mål for ekskursioner. Der har altid været en vis okkerforurening af søen, og forureningen tog til op gennem 1980'erne. Der er også gennem årene blevet ledt plantenæringsstoffer ud i søen. Som følge heraf blev søen mindre interessant i undervisningsøjemed, men der er et stort naturmæssigt potentiale i og omkring søen, hvis der iværksættes de relevante plejeforanstaltninger. Fredningen bør derfor opretholdes.

Fredningsnævnet foretog herefter besigtigelse af søen.

Under besigtigelsen oplyste biolog Per Krammer Hansen, at det er muligt at lægge en membran ud i søbunden og fjerne næringsstofferne, men det er en politisk beslutning, om der skal bevilges penge til et sådant projekt, fordi søen i naturmæssig henseende ikke har meget at byde på, heller ikke efter en let oprensning.

Seminarielektor Uffe Eskildsen bemærkede, at okkertilledningen kommer med ”vintervandet” fra engene nord for søen. Hvis der etableres en form for dæmning, vil ”vintervandet” kunne ledes uden om søen. Søen fremstår i dag, som en del af de omliggende haver. Tidligere blev arealerne omkring søen afgræsset af kreaturer, så søbredderne var åbne; det var dengang let at komme ind til søen. Hvis fredningen opretholdes, skal der etableres en synlig og klar skiltning.

Claus Nissen, Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite, henlede Fredningsnævnets opmærksomhed på adgangsforholdene til søen og bemærkede, at offentligheden ikke længere har adgang til søen, der er omkranset af søejernes private haveanlæg. Hensynet til offentligheden kan derfor ikke begrunde, at fredningen opretholdes.

Fredningschef Birgitte Bang Ingrisch anførte her overfor, at det er en simpel opgave at etablere en gennemgang til søen fra Tangevej og at opsætte en informationstavle ved vejen, så offentlighedens opmærksomhed henledes på, at der her er en unik lille biotop, som er et besøg værd.

Johannes Schützsach protesterede både mod, at der etableres en gennemgang fra Tangevej til søen, og at der opsættes en informationstavle. Han har på den anden side ikke noget imod, at offentligheden besøger søen. Da den eneste adgang til søen er fra parkeringspladsen på hans grund, sker det jævnlige,

at folk beder ham om lov til at gå ned til søen, men besøgende får altid at vide, at færdslen sker på eget ansvar, for søen er ret dyb.

Henrik Kikkenborg oplyste, at Esbjerg Kommune har spurgt alle skoler i den gamle Ribe Kommune, om skolerne har bemærkninger til forslaget om ophævelse af fredningen af søen. Skolerne har samstemmende svaret, at søen ikke har nogen interesse i undervisningsmæssig sammenhæng.

Fredningschef Birgitte Bang Ingrisich bemærkede hertil, at kendelsen stadig har en betydning; fredningsbestemmelserne har indtil nu hindret for eksempel bygningsanlæg ved og i søen. Hvis tilsynsmyndigheden fører tilsyn med søen og påser, at fredningsbestemmelserne overholdes, kan søen igen blive et aktiv for skolerne.

Per Krammer Hansen opfordrede Danmarks Naturfredningsforening til at foretage en faglig vurdering af fredningens fortsatte berettigelse.

Fredningschef Birgitte Bang Ingrisich replicerede, at man skal holde fast i det, der er besluttet - også af hensyn til andre fredninger.

Fredningsnævnets formand sluttede det offentlige møde og oplyste, at Fredningsnævnet optager spørgsmålet om ophævelse af fredningen af Tange Sø til kendelse..."

Fredningsnævnets afgørelse:

Sagen om fredningen af Tange Sø blev rejst af Danmarks Naturfredningsforening, der har anført i anmodningen om fredningen blandt andet, at "Tange sø er af en særegen biologisk kvalitet, der kun i meget ringe omfang findes repræsenteret på egnen, idet den indeholder et meget bredt spektrum indenfor såvel ferskvandsflora som ferskvandsfauna. Begrundelsen for nærværende fredningssag er de undervisningsmæssige interesser området frembyder. Dette i forbindelse med den ret store koncentration af skoler og læreanstalter i Ribe gør, at det ud fra et pædagogisk synspunkt er af den allerstørste betydning at biotypen sikres for fremtiden imod forstyrrelse".

Fredningsnævnet for Ribe Amt tog fredningspåstanden til følge og lagde ved beslutningen herom vægt på, at "det er af væsentlig interesse at bevare Tange Sø, idet området må anses for at være af stor interesse for undervisningen. Nævnet har herved fundet, at det er af stor betydning, at de mange undervisningsanstalter i Ribe herved får mulighed for at foretage ekskursioner til området, der er beliggende i umiddelbar nærhed af disse." Begrundelsen for fredningen støttes således på ordlyden af og den legislative baggrund for bestemmelsen i den dagældende naturfredningslovs § 1, stk. 2, nr. 2.

Selvom der ikke i dag er det samme antal uddannelsesinstitutioner i Ribe som tidligere, er udgangspunktet, at Tange Sø og dens nærmeste omgivelser fortsat må betragtes som værende af en særegen biologisk kvalitet. En eventuel forringelse af søens brede spektrum indenfor såvel ferskvandsfloraen som ferskvandsfaunaen kan skyldes, at plejen af søen er blevet forsømt, og at der ikke i årenes løb er taget relevante skridt til at sikre søens flora og fauna, hvilket Fredningsnævnet vurderer at kunne være undgået, såfremt der var blevet ført tilsyn med søen.

Esbjerg Kommune har anført i forslaget om ophævelse af fredningen blandt andet, at kommunen ikke finder det hensigtsmæssigt eller foreneligt med fredningen af Tange Sø "at bekoste områdets pleje, da det ikke i nuværende brug afviger fra andre småsøer i private haver."

Den omstændighed, at den fredede søbred i dag reelt er et privat haveanlæg, at søens bredder derfor ikke i dag fremtræder som et offentligt tilgængeligt areal, og at Esbjerg Kommune ikke finder det

hensigtsmæssig eller foreneligt med fredningens formål at bekoste området pleje, da søen og dens nærmeste omgivelser ikke afviger fra andre småsøer i private haver vurderer Fredningsnævnet kan tilskrives det forhold, at fredningen ikke er blevet håndhævet af tilsynsmyndigheden over for de private lodsejere, der ejer søen og dens omgivelser.

Ophævelse af en fredning sker kun undtagelsesvist, og kun hvis det er nødvendigt til varetagelse af tungtvejende samfundsmæssige hensyn, eller hvis fredningen må anses for i realiteten at have mistet sin betydning.

Det fremgår af afgørelser truffet af Overfredningsnævnet, Naturklagenævnet og Natur- og Miljøklagenævnet, at ændring eller ophævelse af en fredning også accepteres, hvis det oprindelige fredningsformål kan opretholdes på trods af ændringen eller ophævelsen, og formålet med ændringen er en bedre varetagelse af det fredningsmæssige formål, samt hvis fredningen er udtryk for en fejl. Det fremgår endvidere af praksis, at ændringer eller ophævelser af fredninger regelmæssigt gennemføres som led i en modernisering eller anden form for revision af ældre fredninger, der undertiden resulterer i, at ældre fredninger ophæves og erstattes af en ny samlet fredning.

Fredningsnævnet vurderer, at det er muligt at bevare Tange Sø som en særegen biologisk kvalitet, såfremt der iværksættes en adækvat pleje, og at plejen følges op af et relevant tilsyn. Fredningsnævnet vurderer endvidere, at der ikke heroverfor foreligger hverken tungtvejende samfundsmæssige hensyn eller andre afgørende forhold, der nødvendiggør, at kendelsen ophæves. Herefter, og da spørgsmålet om den økonomiske byrde ved plejen ikke kan påberåbes af hverken Esbjerg Kommune eller lodsejerne til støtte for ophævelse af fredningen, tager Fredningsnævnet ikke forslaget om ophævelse af fredningen af Tange Sø til følge.

Thi bestemmes:

Esbjerg Kommunes forslag om ophævelse af kendelsen, afsagt den 31. januar 1977 om fredning af Tange Sø tages ikke til følge.

Henrik Andersen

Margit Ø. Laub

Kjeld Thamdrup

Klagevejledning:

Denne afgørelse kan påklages til Natur- og Miljøankenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, hvor afgørelsen er offentligt bekendtgjort.

Hvis klagefristen udløber en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 43:

1. Ejere og brugere af de ejendomme, fredningsforslaget vedrører.
2. enhver, der under sagen har givet møde for nævnet eller har fremsat ønske om underretning om nævnets afgørelse.
3. Statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget.
4. Organisationer m.v., som antages at har en væsentlig interesse i afgørelsen.

Klage skal indgives skriftligt til Natur- og Miljøklagenævnet, Rentemestervej 8, 2400 København NV.

Fredningsnævnet for Syddjylland Sydlig del

Dokken 1
6700 Esbjerg
Åbent 08.30-15.00
Tlf.: 9968 8800

E-mail: esbjerg@domstol.dk
www.domstol.dk/esbjerg
SE-nr. 50 03 28 17

4. november 2019
FN SJS 29/2019

J.nr.: 29/2019: Ansøgning fra Johannes Schützsack om lovliggørende dispensation til etableret sti på ejendommen, Tangevej 119, 6760 Ribe, matr.nr. 1a, Tange, Ribe Jorde indenfor fredningen af Tange Sø.

Fredningsnævnet har den 20. juni 2019 modtaget en ansøgning fra Esbjerg Kommune om lovliggørende dispensation til etableret sti på ejendommen, Tangevej 119, 6760 Ribe, matr.nr. 1a, Tange, Ribe Jorde indenfor fredningen af Tange Sø. Ifølge Esbjerg Kommunes luftfoto er stien etableret på et tidspunkt imellem 1999 og 2002 og forbinder 3 ferielejligheder med et parkeringsareal mod syd.

Ejendommen ligger i et område, der er fredet ved Overfredningsnævnets afgørelse af 9. august 1979. Det fremgår af fredningsbestemmelserne blandt andet, at der må ikke foretages terrænændringer. Fredningsnævnet skal derfor tage stilling til, om der kan meddeles en lovliggørende dispensation.

Fredningsnævnets formand har i medfør af forretningsordenen for fredningsnævn § 10, stk. 5, besluttet at meddele ejeren af ejendommen, Johannes Schützsack, lovliggørende dispensation fra fredningen som anført i afsnittet ”Fredningsnævnets afgørelse”.

Sagens baggrund:

Der har under sagen været rejst spørgsmål om, hvorvidt stien på ejendommen er beliggende i det fredede område.

Miljøstyrelsen har den 8. august 2019 meddelt Fredningsnævnet, at stierne er delvis beliggende indenfor de 0,4 ha, der er omfattet af fredningen. Miljøstyrelsen har også oplyst, at man vil tilrette GIS-laget, således at fredningen kun dækker 0,4 ha på matr.nr. 1a Tange, Ribe Jorder, som vist på kortudsnittet nedenfor.

Fredningssagen var rejst af Danmarks Naturfredningsforening, og ved fredningen tilsigtes det navnlig at opretholde søens økologiske balance til varetagelse af de undervisningsmæssige interesser, som området frembyder.

Af fredningsbestemmelserne fremgår blandt andet:

”1. Området må ikke bebygges, og der må ikke opstilles skure, master, transformerstationer eller andre skæmmende indretninger.

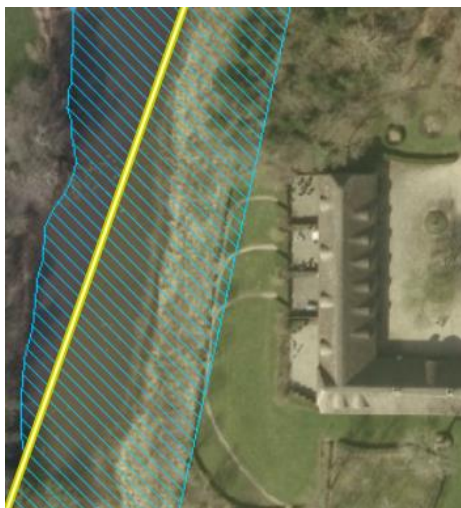
2. Området må ikke opdyrkes og afvandes.

...

4. Der må ikke foretages terrænændringer.

...

6. Området skal være tilgængeligt for almenheden på de med skråskravering på vedhæftede kort angivne landarealer. Vandfladen skal kun være tilgængelig fra landarealer, hvortil offentlig adgang er tilladt.

Fredningsnævnets behandling af sagen:

Fredningsnævnet har ved mail af 16. oktober 2019 til Johannes Schützsack, Esbjerg Kommune, Miljøstyrelsen, Naturstyrelsen Blåvand, Kystdirektoratet, Lemvig, Slot- og Kulturstyrelsen, Museum Sønderjylland, Sydvestjyske Museer, Ribe, Danmarks Naturfredningsforening/København, Danmarks Naturfredningsforening/Esbjerg, Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet centralt og Friluftsrådet Esbjerg anmodet om eventuelle bemærkninger til ansøgningen med høringsfrist den 31. oktober 2019.

Der er ikke modtaget indsigelser eller bemærkninger fra de nævnte.

Fredningsnævnets afgørelse

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, kan fredningsnævnet dispensere fra bestemmelserne i en fredning, når det ansøgte ikke er i strid med fredningens formål. Videregående afvigelser fra en fredning end nævnt i stk. 1, og helt eller delvis ophævelse af en fredning kan, jf. stk. 5, kun foretages efter reglerne om gennemførelse af fredninger.

Fredningen har til formål at opretholde Tange søs økologiske balance til varetagelse af de undervisningsmæssige interesser, som området frembyder.

Fredningsnævnet finder ikke, at den etablerede sti er i strid med fredningens formål.

Der er lagt vægt på, at det alene er en lille del af stien, der er beliggende i det fredede område, og at stien er beliggende i yderkanten af fredningsgrænsen.

Fredningsnævnet meddeler derfor Johannes Schützsack lovliggørende dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, til den etablerede sti.

Klagevejledning:

Der kan inden 4 uger efter den dag, denne afgørelse er meddelt, klages til Miljø- og fødevareklagenævnet over afgørelsen. Hvis afgørelsen er offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.

Borgere, virksomheder, myndigheder og organisationer skal indsende klagen til Miljø- og fødevareklagenævnets klageportal via borger.dk eller virk.dk.

Der er et direkte link til borger.dk og virk.dk via Miljø- og fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk/planklagenaevnet.

Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb.

En klage skal være tilgængelig for førsteinstansen i Klageportalen senest kl. 23:59 på den dag, hvor klagefristen udløber. Det indebærer, at klager har godkendt og betalt gebyr/bestilt faktura i Klageportalen.

Klageren skal oplyse sit CPR-nummer eller CVR-nummer.

Miljø- og fødevareklagenævnets hjemmeside indeholder information om beregning af klagefrister i de tilfælde, hvor en klager anmoder om at blive undtaget fra brug af Klageportalen.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr. Gebyret udgør for privatpersoner 900 kr. Virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder skal betale 1.800 kr. for behandling af eller genoptagelse af en klage. Det nævnte gebyr reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks med virkning for klager, der modtages i nævnet fra og med den 1. februar 2017. Gebyret er endnu ikke reguleret for 2017, men vil blive teknisk efterreguleret.

Miljø- og fødevareklagenævnet påbegynder først behandlingen af en klage, når gebyret er modtaget. Klagegebyr opkræves af Miljø- og fødevareklagenævnet. Betaling af klagegebyr sker ved elektronisk overførsel eller ved indbetalingskort til Miljø- og fødevareklagenævnet. Gebyr skal indbetales indenfor en af Miljø- og fødevareklagenævnet fastsat frist. Hvis gebyret ikke indbetales inden udløbet af fristen, afvises klagen.

Vejledning om gebyrbetalingen kan findes på Miljø- og fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk/planklagenaevnet.

Gebyret bliver tilbagebetalt, hvis klagen bliver afvist, fordi klagefristen er overskredet, klager ikke er klage-berettiget eller fordi Miljø- og fødevareklagenævnet ikke har kompetence til at behandle klagen.

Gebyret tilbagebetales også, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, eller hvis klager får helt eller delvist medhold i klagen. Hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af afgørelsen som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og fødevareklagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Hvis klager trækker klagen tilbage, mens sagen er under behandling i nævnet, vil gebyret som udgangspunkt også blive betalt tilbage. Miljø- og fødevareklagenævnet kan dog beslutte, at gebyret ikke tilbagebetales, hvis klagen trækkes tilbage på et tidspunkt, hvor nævnet allerede har foretaget en stor del af sagsbehandlingen.

Tilladelsen må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at tilladelsen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Såfremt projektets gennemførelse kræver tilladelse eller dispensation efter anden lovgivning, skal ansøgerne rette henvendelse til den myndighed, der administrerer tilladelser eller dispensationer i henhold til denne lovgivning.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg, den 4. november 2019

Margit O. Laub
formand

Denne afgørelse er sendt til:

Johannes Schützsack,
Esbjerg Kommune, miljo@esbjergkommune.dk, dal1@esbjergkommune.dk
Miljøstyrelsen, mst@mst.dk;
Naturstyrelsen Blåvand, blh@nst.dk
Kystdirektoratet, Lemvig, kdi@kyst.dk

Slot- og Kulturstyrelsen, post@slks.dk
Museum Sønderjylland, tekr@museum-sonderjylland.dk
Sydvestjyske Museer, Ribe, museum@sydvestjyskemuseer.dk
Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk, dnesbjerg-sager@dn.dk
Danmarks Naturfredningsforening/Esbjerg, esbjerg@dn.dk, henrikpr@stofanet.dk, lwj-sjeborg@bbsyd.dk
Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, finn.borchsenius@sm.au.dk
Dansk Ornitologisk Forening, esbjerg@dof.dk
Friluftsrådet centralt: fr@friluftsradet.dk
Friluftsrådet Esbjerg: sydvestjylland@friluftsradet.dk